

Canvis globals i atenció a la diversitat. Aportació inclusiva al projecte de centre

Carme Coll Camps

RESUM

L'article explica el procés de canvi que han experimentat els centres des de la implementació de les competències bàsiques. L'objectiu principal d'aquest procés és concretar la línia metodològica i el model d'atenció a la diversitat que donarà identitat al nostre projecte de centre. Així mateix, serà la base fonamental per generar pràctiques pedagògiques inclusives que responguin a les demandes i necessitats educatives, socials i culturals de tot l'alumnat.

RESUMEN

El artículo explica el proceso de cambio llevado a cabo a nivel de centro a raíz de la implementación de las competencias básicas. El objetivo principal de este proceso es concretar la línea metodológica y el modelo de atención a la diversidad, que teñirá de identidad nuestro proyecto de centro. Asimismo, constituirá la base fundamental sobre la cual se irán generando prácticas pedagógicas inclusivas que darán respuesta a las demandas y necesidades educativas, sociales y culturales de todo el alumnado.

1. L'ESCOLA

L'escola pública Pere Casasnovas de Ciutadella va ser inaugurada l'any 1977 i aleshores impartia els estudis d'EGB. Actualment, és un centre d'educació infantil i primària, de doble línia i amb un nivell triplicat, que disposa d'una Unitat Educativa Específica en Centre Ordinari (UEEC). En aquests moments, atén 477 alumnes, quaranta-set dels quals tenen necessitats específiques de suport educatiu (NEE).

El claustre està format per trenta-tres mestres i és més o menys estable. Compta també amb un fisioterapeuta itinerant, una auxiliar tècnic educatiu fixa, una auxiliar administrativa i un porter. L'EOEP ha considerat la nostra escola d'atenció preferent i ofereix els serveis de menjador i transport.

Segons el nostre projecte educatiu, el centre és una escola laica i plural, que treballa la diversitat de l'alumnat segons els principis de normalització i inclusió, l'educació en valors democràtics, i el respecte a la natura i al patrimoni històric i cultural. La llengua vehicular i d'aprenentatge és el català.

2. ANTECEDENTS EN L'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

L'escola va ser una de les pioneres en la integració i sempre ha estat molt sensibilitzada en l'atenció a la diversitat. Des d'un primer moment, va comptar amb un alumnat bastant heterogeni i divers, a causa de múltiples factors, com ara les diferències individuals de capacitats, la pluralitat d'interessos i de motivacions, el nivell social i cultural, etc. Davant les característiques de l'alumnat, varen sorgir algunes dificultats a l'hora de cohesionar els grups, fet que va provocar que el claustre debatés i discutís sobre la línia pedagògica del centre, la recerca de maneres de fer i acords per abordar la diversitat de l'alumnat.

L'any 1984, el centre va sol·licitar formar part del Pla experimental d'integració (1985-1988) per acollir a les aules els alumnes que presentaven algun dèficit o minusvalidesa física, psíquica o sensorial, segons la terminologia utilitzada en aquell moment.

Al començament, com a centre d'integració, els alumnes que tenien alguna minusvalidesa formaven part del grup, però no participaven en totes les activitats de l'aula. El suport es duia a terme exclusivament fora de l'aula, ja que l'atenció envers aquest tipus d'alumnat estava centrada en les dificultats de cada un i les activitats eren específiques i deslligades de les que es feien a l'aula. A partir de l'entrada en vigor de la LOGSE (1990), es va incorporar el concepte de necessitats educatives especials (NEE) i, com a conseqüència de la influència dels nous corrents pedagògics, es va avançar envers un model d'atenció als alumnes que tenien aquestes NEE en el marc de les activitats generals de l'aula i d'un currículum comprensiu. Únicament es treballaven fora de l'aula alguns continguts i durant períodes curts de la jornada, en casos determinats i justificats en el document individual d'adaptació curricular (DIAC).

El curs 1997-98, a partir de la demanda de les famílies i dels professionals i després de resoldre les polèmiques generades en relació amb el projecte, es va crear l'ASCE (aula substitutòria de centre específic) com a alternativa a l'escolarització en un centre d'educació especial. Es tractava d'un espai per atendre, en un marc d'educació ordinària, els alumnes que tenien necessitats educatives especials permanents.

Amb el temps, l'ASCE esdevingué una mena de context educatiu utilitzat per a la modalitat d'escolarització combinada, la qual cosa permetia que un alumne, en funció del seu nivell de competència curricular, pogués treballar algunes àrees en l'aula ordinària.

Els darrers anys, el centre ha canviat la seva concepció de suport i ha passat d'un model d'integració tradicional, més segregador, a un altre de més inclusiu, que accepta la diferència com una situació normalitzadora de convivència entre iguals.

3. COM HA CANVIAT L'ESCOLA?

A conseqüència dels diversos canvis socials i lleis educatives, amb el temps l'escola ha modificat el seu model de centre en funció de les noves necessitats i demandes socials, curriculars i metodològiques, i l'hi ha ajustat.

A partir de la implementació de la LOE i del procés d'elaboració de la concreció curricular i les programacions didàctiques, el claustre sol·licità al CEP la formació en competències bàsiques (CB) a través del Projecte d'innovació pedagògica (PIP) durant els cursos 2009-10 i 2010-11. Aquest procés formatiu dut a terme contribueix a veure la necessitat d'un canvi metodològic i encoratja a experimentar amb propostes pedagògiques innovadores, concretament en el disseny i implementació dels tallers alternatius. Es tractava d'una experiència educativa entre nivells, consensuada pel claustre i amb la qual es varen planificar tasques de diversos àmbits i les corresponents seqüències didàctiques, i es varen dur a terme. El desenvolupament d'aquesta pràctica va implicar una organització específica de recursos humans, espais, temps i agrupaments. Amb la posada en pràctica, sorgí, per una banda,

la reflexió i el debat conjunt sobre la necessitat de definir la línia metodològica, i, per l'altra, unificar criteris, establir acords, teoritzar la pràctica i posar els fonaments del model d'escola que volem. Per això, considerarem convenient partir del que ja fèiem, definir clarament què fèiem i perquè ho fèiem, elaborar-ne un recull i documentar-ho. Així mateix, veiérem necessari compartir amb els companys del claustre les experiències que havien funcionat fins aleshores, consolidar-ne la implementació i crear-ne de noves aprofitant al màxim els recursos organitzatius i metodològics de què disposàvem.

En definitiva, pensarem que calia analitzar allò que fèiem i reflexionar-hi per construir un projecte de centre sòlid, consensuat i flexible que garantís la continuïtat, consolidació i sostenibilitat del procés d'innovació. Això requereix el compromís de tota la comunitat educativa i la implicació.

En aquest procés de canvi, també cal considerar el rol exercit per l'equip de suport, que ha estat fonamental per impulsar la millora dels diversos aspectes organitzatius i metodològics.

A grans trets, el que pretén és:

- Aportar una perspectiva integradora i inclusiva en l'atenció a les necessitats educatives de tot l'alumnat
- Contribuir al canvi institucional, organitzatiu i metodològic que requereix la implementació d'un model d'escola inclusiva, i a la millora de les propostes pedagògiques inclusives dutes a terme fins ara

Del procés de reflexió i anàlisi de la realitat del centre i a partir de les conclusions que extraiem del Projecte d'innovació pedagògica aplicat, determinem quines són les necessitats reals del centre, família i alumnat.

3.1. Anàlisi de la realitat i necessitats

- Necessitats del centre
 - Implicar tots els agents en la reflexió i el debat per construir el model d'escola que volem
 - Donar suport a la tasca educativa i d'assessorament des d'una actitud constructiva i arrelada en la pràctica quotidiana
 - Consolidar espais de comunicació pedagògica, sensibilització i visió compartida entre els cicles per dissenyar propostes conjuntes i coordinar-les, i intercanviar experiències i compartir-les
 - Globalitzar a tot el centre activitats i estratègies metodològiques innovadores i facilitadores, estendre-les i sistematitzar-les
 - Afavorir el treball en equip i el treball col·legiat, així com la cohesió i cooperació entre mestres
 - Disposar d'una organització escolar flexible (horaris, agrupaments, espais, recursos, reestructuració del rol del professorat, repensar els suports a l'aula i la relació dels especialistes amb el projecte d'aula, etc.)
 - Establir diferents tipus d'agrupaments segons les situacions d'aprenentatge o activitats: desdoblaments, grups heterogenis reduïts, grups internivells, intercicles, etc.
 - Disposar de flexibilitat horària en la distribució d'àrees

- Definir espais per dur-hi a terme diferents tipus d'activitats i especialitzar-los
 - Crear espais versàtils (específics i, alhora, amb usos diferents), flexibles i variats, dins i fora de l'aula
 - Treballar en la creació d'espais diversos, com ara racons, ambients, etc., aprofitant espais com passadissos, el menjador, l'entrada, etc.
 - Disposar dels recursos necessaris i optimitzar-los al màxim
 - Millorar les respostes d'atenció a la diversitat
 - Revisar els documents curriculars que facin referència a l'atenció a la diversitat
 - Definir contextos educatius, ambients i situacions d'aprenentatge inclusius i dissenyar-los
 - Potenciar actuacions per fomentar la convivència escolar
 - Incorporar noves actuacions adreçades al coneixement i respecte a cultures diferents existents en el centre
 - Millorar els canals de comunicació amb les famílies
 - Obrir l'escola a les famílies
 - Millorar la coordinació i cooperació amb els serveis externs
- Necessitats de l'alumnat
- Millorar el procés d'acollida de l'alumnat nou
 - Millorar la resposta educativa a les necessitats dels alumnes
 - Preparar l'alumnat per a la vida real, perquè sigui més competent en la societat actual i tingui més autonomia i participació en el procés d'ensenyament/aprenentatge
 - Millorar la gestió i autoregulació del procés d'aprenentatge de l'alumnat
 - Planificar i dur a terme amb els alumnes un treball globalitzat, funcional, obert i no tant fragmentat per àrees: materials, eines, continguts globalitzats, TIC, etc.
 - Fomentar el treball cooperatiu i aprofundir-hi
 - Disposar de varietat de materials i experiències
 - Fomentar els projectes de treball i tasques, i millorar-los
- Necessitats de les famílies
- Rebre una atenció adequada (acollida al centre, assessorament, informació, orientacions, pautes educatives, etc.)
 - Implicar-se en la tasca educativa i col·laborar en el procés educatiu dels fills
 - Identificar-se amb les altres famílies i compartir-hi les inquietuds, preocupacions i angoixes respecte de l'educació dels fills

3.2. Objectius plantejats: què volem? Cap a on volem anar? Quin és el nostre repte?

Una volta que hem identificat les necessitats en els diferents àmbits d'actuació (centre, família i alumnat), comença el procés de remodelar el projecte de centre amb la finalitat d'aconseguir una millora educativa.

Els objectius que ens plantejem giren al voltant de tres eixos fonamentals:

- Necessitat de crear identitat i cultura de centre dins el marc de la inclusió, i generar-la. Per això, cal una organització global, oberta i flexible, així com els recursos corresponents
- Necessitat de millorar pràctiques innovadores, inclusives, globalitzades i variades, dissenyar-les i implementar-les
- Necessitat de tenir com a referent un marc normatiu inclusiu que acompanyi el procés, l'estaloni i l'afavoreixi

A partir dels objectius plantejats, duem a terme actuacions educatives diverses encaminades a assolir el nostre gran repte educatiu: disposar d'una escola oberta, flexible, transparent i permeable, que sigui capaç d'adaptar-se als canvis. Ha de ser, també, una escola acollidora, en què hi hagi un clima de centre saludable, que entengui la diversitat i les diferències com a elements enriquidors, i que es decanti per un model d'escola inclusiva.

4. ACTUACIONS EDUCATIVES: COM HO HEM FET I COM HO FEM?

4.1. Mesures organitzatives

A) Revisar l'organització d'espais, de temps i recursos: cal disposar d'una estructura i organització que ens serveixin de pilars bàsics per construir la nostra identitat com a escola

- Flexibilitzar l'horari al 1r i 2n cicle d'educació primària
- Organitzar els horaris per situacions d'aprenentatge
- Remodelar espais per treballar-hi continguts diversos (espai d'experimentació, taller de llenguatge, taller de contes, espai de redacció, sala de llum i construccions, racó sensitiu, etc.)
- Utilitzar els passadissos i espais oberts com a ambients d'aprenentatge (racó del supermercat, biblioteca, menjador, entrada, etc.)
- Ambientar el centre (panells informatius, prestatges amb materials de consulta, documentació d'activitats del centre, decoració de l'entrada de l'escola, etc.)
- Organitzar els suports d'una manera flexible i eficaç
- Distribuir alumnes diversos i agrupar-los. Aquesta reorganització ja fa temps que l'apliquem en la dinàmica del centre (grups flexibles, desdoblaments, agrupaments intercycles, agrupaments internivells, etc.)

B) Revisar els òrgans de gestió i coordinació, i aportar mecanismes nous de coordinació entre cicles:

- Sistematitzar claustres amb continguts més pedagògics amb la finalitat d'analitzar, de discutir, dialogar i establir acords sobre aspectes didàctics i metodològics
- Ampliar l'horari de les reunions de les comissions de coordinació pedagògica (CCP) per disposar de més temps per treballar en equip i per fer propostes de millora al claustre sobre aspectes pedagògics i didàctics
- Organitzar reunions de treball per a les diferents comissions de feina establertes (convivència lingüística, ambiental, TIC, etc.), en les quals participen membres dels diversos cicles i incorporar-hi la comissió d'atenció a la diversitat

- Organitzar les reunions de les comissions de festes que se celebren al centre
- Crear un espai nou de comunicació intercicles, anomenat «Compartim situacions d'aprenentatge», en el qual es comparteixen experiències educatives personals o de cicle que es fan a les nostres aules amb els mestres companys de claustre. Així mateix, presentem els materials que es fan servir per dur a terme les diferents situacions d'aprenentatge

4.2. Mesures per fomentar la convivència

- A) Organitzar activitats en les quals participa tot l'alumnat del centre: activitats complementàries organitzades per la comissió de festes (Tots Sants, Nadal, Carnaval, Sant Jordi i Sant Joan), tallers intergrupals, The English Day, Dia internacional de l'Autisme, etc.
- B) Organitzar activitats fora del centre: sortides escolars, colònies i viatge de final de l'etapa d'educació primària
- C) Organitzar el servei de mediació i posar-lo en funcionament
- D) Activitats de mediació: es duu a terme un programa estructurat de mediació escolar a tots els nivells i en diferents modalitats d'agrupament

4.3. Mesures curriculars

Revisió curricular: consisteix a crear cultura de centre definint el que volem com a escola, ordenar-ho, donar-li forma i contingut, i cercar els instruments i eines per poder aconseguir-ho:

- Elaborar la concreció curricular i les programacions didàctiques
- Revisar els documents i actualitzar-los: Projecte lingüístic, Pla d'atenció a la diversitat, Pla de convivència i Pla d'acollida
- Recollir les noves propostes pedagògiques inclusives i els acords de claustre que s'assoleixen al centre i documentar-los
- Introduir canvis en les dinàmiques de les aules que afavoreixin el treball per competències bàsiques
- Elaborar els criteris d'avaluació i elaboració d'instruments consensuats a nivell de centre i/o cicle (informes, rúbriques, graelles de valoració, etc.)

4.4. Mesures metodològiques

A) Revisió metodològica. Es tracta d'establir la línia metodològica del centre a través de processos de reflexió i anàlisi, i definir-la:

- Reflexió prèvia sobre la idea d'infant que nosaltres volem com a educadors: un infant que sigui feliç, autònom, responsable, compromès, empàtic, tolerant, solidari, respectuós, crític, creatiu, reflexiu, cooperatiu, organitzat, que mostri interès i curiositat per aprendre, que valori l'esforç i participi en el seu procés d'aprenentatge, etc.

- Analitzar les diferents situacions d'aprenentatge que hem dut a terme fins ara per determinar si donen resposta a les necessitats de tot l'alumnat i als principis pedagògics i socials que deriven de la nostra idea d'infant i de model d'escola inclusiva
 - Recollir els principis pedagògics que defineixen la línia metodològica del centre, i concretar-los: la metodologia es basa en la globalització i interdisciplinarietat, en l'aprenentatge constructiu i significatiu, en l'autoregulació i autoaprenentatge, i en la motivació; aplica estratègies i eines de treball interactives, flexibles i variades, que afavoreixen el desenvolupament de les competències bàsiques; fomenta el treball cooperatiu i l'aprenentatge entre iguals; engloba diferents contextos educatius (personal, escolar), i respecta els diferents estils cognitius i ritmes d'aprenentatge dels alumnes.
- B) Concretar les diferents propostes de situacions d'aprenentatge implementades i consensuades a nivell de centre, i definir-les. Es tracta de recollir les situacions d'aprenentatge que desenvolupem i generem, i documentar-les:
- Elaborar un llistat i/o graella de les situacions d'aprenentatge i revisar-lo periòdicament per millorar el procés d'ensenyament i aprenentatge dels nostres alumnes
 - Elaborar les programacions d'aula a partir de les diferents situacions d'aprenentatge

4.5. Mesures amb les famílies

A) Organitzar activitats per millorar la relació entre la família i l'escola:

- Entrevistes individuals al llarg del curs; reunions informatives de pares i mares de tots els grups a principi de curs, i reunions amb l'equip psicopedagògic quan sigui necessari
- Elaborar pautes escrites de temàtiques diferents
- Utilitzar canals de comunicació diversos: circulars, tríptics de l'escola, blocs d'aula, lloc web, Gestib, etc.
- Posar en marxa del taller de famílies
- Participació i col·laboració de les famílies dins l'aula de manera més regular i en activitats relacionades amb algun projecte de treball
- Participació de les famílies en les sortides escolars com a acompanyants, la qual cosa permet als grups fer més sortides sense haver de llevar el suport a una altra aula. Hem obert una borsa de famílies voluntàries
- Participació de les famílies en la millora dels espais: l'AMPA organitza anualment una trobada de famílies per fer les millores de l'espai físic de l'escola
- Participació de les famílies estrangeres en activitats diverses, com a testimoni real de les diferents cultures
- Xerrades temàtiques per part de professionals externs

4.6. Mesures de formació permanent del professorat

Pla de formació de centre i itinerari formatiu:

- Participar en activitats de formació en centres, com ara mediació i resolució de conflictes, tractament de la competència lingüística, tractament de la competència matemàtica, etc.

- Participar en projectes d'innovació pedagògica: «La implementació de les competències bàsiques»
- Participar en cursos organitzats pel CEP o altres entitats. Cada mestre assisteix als cursos que considera oportuns, segons les necessitats que troba a la seva aula o els interessos personals

4.7. Mesures de relació i cooperació amb altres serveis educatius i socials

A) Activitats que es duen a terme durant l'horari lectiu en col·laboració amb diferents serveis:

- Participar en activitats proposades per institucions (Ajuntament, Consell insular i Govern) i que formen part dels seus programes educatius: Obrint Portes, Salut Jove, Viu la Cultura
- Participar en activitats proposades per entitats sense ànim de lucre o ONG, com el GOB, el Fons Menorquí de Cooperació, Comerç Just, Mestral, etc.
- Participar en exposicions, xerrades d'altres entitats, com La Caixa o Sa Nostra, i emprar-ne materials pedagògics
- Participar en les campanyes de salut de la Conselleria de Sanitat i de l'IB-Salut: vacunació, salut bucodental, detecció d'anomalies auditives, etc.

B) Participar en el projecte de la Xarxa de Centres Cooperants. És un projecte del Fons Menorquí de Cooperació que té la finalitat de desenvolupar un coneixement crític de la realitat que permeti als infants ser part del canvi social necessari per construir un món més just.

4.8. Mesures d'atenció a la diversitat

Hem d'entendre la diversitat com un fet natural i font d'enriquiment. Acceptar la diversitat significa considerar les diferències en termes de normalitat i riquesa, i no de discriminació, ja que ens ofereixen grans oportunitats d'aprenentatge. Segons el grau d'acceptació d'aquesta diversitat i la manera d'entendre-la, ens podem decantar per un model educatiu o un altre, i considerem que el més efectiu és el de l'escola inclusiva.

Tenint en compte que un dels nostres reptes és avançar envers aquest model d'escola inclusiva, és fonamental que tothom comparteixi el mateix concepte d'inclusió per poder arribar a ser una escola mereixedora d'aquest distintiu de qualitat i equitat. A) Concretar els apartats dels documents referits a l'atenció a la diversitat, dissenyar-los i revisar-los. Per fer-ho, cal establir les mesures que a nivell de centre, etapa i cicle hem d'emprendre per millorar l'atenció a la diversitat des d'una perspectiva integradora i inclusiva.

- Analitzar les mesures d'atenció a la diversitat recollides pels documents del centre: agrupament de l'alumnat, modalitats de suport, organització i intervenció del professorat de cada cicle en els suports, organització i intervenció de l'equip de suport, organització dels espais, temps i materials, organització curricular, aspectes metodològics, etc.
- Valorar l'adequació de les mesures d'atenció a la diversitat establertes fins ara a les necessitats del centre, família i alumnat
- Determinar les prioritats que cal actualitzar i/o adaptar a la realitat escolar

- Redactar les noves propostes: ampliar les mesures, modificar-les i/o reduir-les; fer més clars alguns aspectes i concretar-los

B) Crear mecanismes facilitadors de l'atenció a la diversitat des d'una mirada inclusiva:

- Planificar l'atenció a la diversitat a partir del nostre projecte de centre
- Disposar d'una organització del centre global i flexible
- Determinar funcions: a tothom li correspon un paper, des del porter fins al tutor, l'equip de suport, l'equip directiu, etc.
- Estructurar el currículum per situacions d'aprenentatge i activitats globalitzades, i implementar metodologies flexibles i variades que respectin els diferents ritmes evolutius i d'aprenentatge
- Evidenciar un canvi progressiu en l'actitud dels mestres (es decanten pel canvi; tenen expectatives positives sobre l'alumne; no posen barreres a la participació ni a l'aprenentatge, i veuen les potencialitats de l'alumne, etc.)
- Implicació i participació progressiva de tota la comunitat educativa

C) Concretar els objectius de l'atenció a la diversitat:

- Proporcionar a tot l'alumnat una resposta educativa adequada i de qualitat
- Incorporar progressivament propostes organitzatives i metodològiques noves a la dinàmica de l'aula (projectes de treball, racons, aprenentatge cooperatiu, treball amb parella, grups interactius, etc.)
- Optimitzar els suports: disposar d'un únic mestre especialista que atengui el grup (PT/AL/AD), sempre que sigui possible
- Garantir l'actuació coordinada de tutors/es i especialistes
- Rompre amb la idea del suport adreçat exclusivament als alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu (NEE) i fora de l'aula
- Dur a terme el suport dins l'aula, adreçat als alumnes amb NEE, però que l'aprofiti la resta del grup

D) Concretar i determinar les mesures ordinàries d'atenció a la diversitat:

- Establir una dinàmica d'aula flexible que possibiliti l'atenció diversitat
- Estructurar contextos dins l'aula que permetin l'atenció individualitzada, sobretot dels alumnes amb NEE
- Dissenyar contextos i situacions d'aprenentatge diversos i flexibles per agrupaments flexibles, desdoblament de grups, grups reduïts, parelles, tallers internivells, etc.
- Fomentar el model de parella educativa
- Fomentar el model d'aules obertes, de manera que s'ofereixi una oferta d'activitats més diversificada
- Fomentar les relacions entre els diferents grups d'alumnes del mateix cicle
- Afavorir situacions d'aprenentatge compartides entre alumnes de diferents edats
- Proporcionar una atenció adequada a cada alumne perquè assoleixi els objectius i les CB de cada etapa

- Dur a terme les adaptacions curriculars no significatives i d'accés al currículum
- Adoptar el reforç educatiu com a mesura per millorar el rendiment i l'èxit escolar
- Possibilitar la permanència d'un curs més en l'etapa d'educació primària

E) Concretar les mesures específiques d'atenció a la diversitat i determinar-les:

- Establir les actuacions i els programes adreçats a donar resposta a les necessitats específiques de suport educatiu (NEE)
- Possibilitar la permanència durant un curs més en l'etapa d'educació infantil, en el cas dels alumnes amb necessitats educatives especials (NEE), i dos cursos més en l'etapa d'educació primària, si no s'ha fet la pròrroga en l'etapa d'educació infantil
- Dur a terme les adaptacions curriculars significatives (ACS), les no significatives i les d'accés que es poden aplicar als alumnes amb NEE

F) Concretar les modalitats de suport i determinar-les:

- Suport dins aula ordinària. El paper del tutor, en col·laboració amb el mestre de suport, és acompanyar els fillets que tenen dificultats a l'hora de dur a terme aquelles activitats que tot el grup fa; ajudar-los a centrar l'atenció i a fer les adaptacions adients de les tasques que desenvolupen. Per això, és necessari crear dins l'aula contextos i situacions d'aprenentatge diversos i flexibles, perquè sigui més profitós el paper del mestre de suport, i proporcionar els recursos i l'atenció adequada a tot el grup, i no exclusivament als alumnes amb NEE
- Suport fora de l'aula en grup reduït heterogeni: es treballen continguts concrets o es fa alguna activitat en grup
- Suport individual fora de l'aula ordinària. És una atenció individualitzada, sobretot amb aquells alumnes que tenen un desfasament curricular molt important i necessiten el suport d'audició i de llenguatge o treballar continguts específics
- Unitat específica educativa en centre ordinari (UEEC): hi són atesos els alumnes amb necessitats educatives especials greus, molt diverses i d'edats diferents. Aquests alumnes, segons les necessitats concretes que tinguin, poden seguir una escolarització combinada amb l'aula ordinària de referència, i participar en algunes de les situacions d'aprenentatge adreçades a tot el grup

G) Organitzar els recursos humans i materials per desenvolupar les mesures d'atenció a la diversitat:

- Recursos humans. Cada membre de l'equip de suport forma part d'un cicle concret i atén majoritàriament alumnes d'aquell cicle. No obstant això, l'AD atén els casos de CP/HE (condicions personals i història escolar) i els alumnes d'incorporació tardana. S'intenta que cada alumne tingui un únic mestre de suport de referència. En determinats casos, segons quines siguin les necessitats, es fan excepcions i alguns alumnes són atesos per les mestres de PT i AL. Les ATE atenen, bàsicament, els alumnes de la UECC i d'altres que tenen manca d'autonomia, manca de control d'esfínters, etc.
- Les hores de suport es distribueixen en funció de les necessitats de cada grup, tenint en compte els casos prioritaris d'atenció preferent. Al llarg del curs es poden modificar
- Recursos materials i espais. El curs 2011-12 es crea una aula de recursos amb tot tipus de

materials didàctics, que estan a disposició de tot l'equip docent mitjançant un servei de préstec. Tot aquest material s'amplia segons les necessitats i està inventariat

- A banda, s'engega el projecte per modificar tres aules de suport i crear-hi nous ambients d'aprenentatge: experimentació, redacció, joc i contes. Tots aquests espais estan a disposició de tots els mestres del centre.
- H) Organitzar les coordinacions entre el tutor i mestre de suport i planificar-les:
- Reunió de coordinació a principi de curs. En funció de les necessitats dels alumnes a l'aula, es fan les adaptacions d'accés: ubicació, disposició del mobiliari, condicions físiques i ambientals, possibilitats d'optimitzar l'espai. També es pacten les situacions d'aprenentatge i la manera com s'organitzarà la dinàmica de l'aula.
 - Reunions de coordinació setmanals o quinzenals per planificar les adaptacions no significatives i les significatives que es duran a terme en les programacions d'aula. D'aquesta manera, es determinen els objectius i continguts que es treballaran, i la manera com es treballaran les activitats, amb quina modalitat de suport, en quin tipus d'agrupament, quins criteris d'avaluació s'establiran, etc.
 - Determinar els rols. Es reparteixen les tasques dins l'aula per donar resposta a tot el grup
 - Determinar els continguts i activitats que es treballaran fora de l'aula, la manera com es duran a terme, s'agruparan els alumnes, les sessions de suport i la durada.
- I) Coordinació amb l'EOEP i serveis externs: ONCE, ASSORME, ASPAS, SIMEFA, NOUSIS, Gaspar Hauser, etc.
- J) Coordinació amb les famílies: el mestre de suport, el tutor i les famílies dels alumnes amb NEE es reuneixen per explicar els informes d'avaluació trimestral, fer el seguiment i donar orientacions.

5. PRÀCTIQUES PEDAGÒGIQUES INCLUSIVES QUE AFAVOREIXEN L'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

5.1. Situacions d'aprenentatge a nivell de centre

Tallers temàtics de grups intercicles. Experiència inicial d'agrupaments intercicles que es duia a terme abans d'incorporar les CB.

- De quina manera els fem?:
 - Establim una comissió gestora formada per un grup de mestres que s'encarrega d'organitzar els tallers relacionats amb el tema que s'ha elegit i dinamitzar-los
 - Formem grups heterogenis de devers quinze fillets, des d'educació infantil a 5è de primària. Cada grup participa en tots els tallers
 - Els més grans tenen el paper de responsables dels més petits. Els alumnes de 6è són els ajudants dels mestres durant els tallers
 - Tots els mestres imparteixen els tallers

- Els organitzem bianualment i durant tres dies

Tallers de grups internivells. Proposta consensuada amb el claustre a partir de les conclusions extretes del PIP (Projecte d'innovació pedagògica). Acordem destinar dues hores setmanals a aplicar-los i disposar del recursos necessaris per poder fer grups internivells més reduïts (mestres tutors, mestres especialistes, mestres de suport i pares i mares voluntaris).

- De quina manera els fem?:

- Cada cicle organitza tallers en funció dels espais, recursos de què disposa, de l'alumnat a qui els adreça i dels objectius que pretén assolir. Cada curs escolar revisa l'experiència i/o l'adapta
- Educació infantil: duem a terme els tallers «Fer-nos amics», emocions, ombres xineses, cuina i experiments
- 1r cicle d'educació primària: organitzem tallers per desenvolupar activitats d'experimentació
- 2n cicle d'educació primària: organitzem tallers per desenvolupar activitats de matemàtiques (taller de cuina, de mesures, de geometria, supermercat, etc.). Dos dels tallers els fem en anglès.
- 3r cicle d'educació primària: organitzem tallers de temàtica diversa (teatre, experiments, construccions, *visit-art*, ball, etc.)

5.2. Situacions d'aprenentatge a nivell intercycles

Apadrinament de lectura. Experiència duta a terme en parelles entre els fillets de 5è i els de 1r d'educació primària. L'objectiu de l'activitat és acompanyar els alumnes de primer en el procés d'aprenentatge de la lectura. L'apadrinament de la lectura es basa en l'aprenentatge entre iguals.

- Com la fem?

- Cada un dels alumnes de 1r rep un reforç de lectura individual ajudat per un alumne (padri) de cinquè
- En fem una sessió de mitja hora setmanal

Lectura de contes. Experiència entre els alumnes de tres i quatre anys i els de 2n d'educació primària.

- Com la fem?:

- Dos fillets/es de 2n llegeixen un conte a un petit grup de fillets/es de tres anys.
- Cada fillet/a tria un llibre de la biblioteca de la classe, o el duu de casa, i el comença a llegir a casa la setmana anterior perquè la lectura sigui fluïda, entenedora i amb l'entonació adequada.

Programa «Llegim en parella». És un programa de tutoria entre iguals, impulsat pel GRAI (Grup Recerca Aprenentatge entre Iguals), que començà en el nostre centre el curs 2011-12. Els objectius del programa són millorar la competència lectora i la comprensió; fomentar la capacitat

de cooperació entre l'alumnat, i fomentar la participació familiar en el procés d'aprenentatge de la comprensió lectora, sempre que sigui possible.

- Com el fem?:

- El duem a terme per parelles fixes entre els alumnes de 4t i 6è d'educació primària i durant una sessió de mitja hora setmanal. Formem les parelles a partir dels resultats de l'avaluació inicial, els quals determinen els nivells.
- Cada alumne de 6è elabora un full d'activitat de lectura (en diferents formats, tipologies, amb activitats complementàries) i ajuda l'alumne de 4t en el procés de lectura; li dona les pautes i estratègies per facilitar-li la decodificació del text i la comprensió lectora.
- En tots els casos, el mestre té un rol de guia i acompanyant en el seguiment de les sessions de lectura.

5.3. Situacions d'aprenentatge a nivell de cicle/aula

Sala de llum i construccions. Espai de trobada, interacció i participació que organitzem en petits agrupaments heterogenis de fillets/es de tres, quatre i cinc anys amb la finalitat de provocar aprenentatges motrius, cognitius, socials, conatius i relacionals, i d'afavorir la recerca autònoma de si mateix.

Els convidats. Activitat duta a terme entre el fillets/es d'educació primària d'un mateix nivell, amb la finalitat d'obrir les aules i provocar situacions d'aprenentatge conjuntes.

El racó del supermercat. Espai ubicat en el passadís del 1r cicle d'educació primària per treballar diferents aspectes: reforç anglès, conversa, conceptes matemàtics, etc.

Jocs de llenguatge i lògics matemàtics. En duem a terme en diversos nivells, modalitats i tipus d'agrupament.

Tractament de la notícia. Treballem la notícia a 5è i 6è d'educació primària. Ho fem setmanalment i amb un tractament molt divers. Cada alumne aporta una notícia que sol preparar amb la família i l'explica.

Conferències. N'organitzem a 2n i 4t de primària, a partir d'una temàtica concreta o interès i curiositat dels alumnes. Les fem individualment o en parelles.

Projectes de treball o tasques. En fem a tots els nivells i sorgeixen de les preguntes que formulen els fillets, de les situacions que provoquem, de la curiositat i l'interès per la recerca o investigació dels alumnes i/o a partir d'un problema o situació plantejats.

Aprenentatge per simulació. El duem a terme al 3r cicle d'educació primària amb l'objectiu de treballar de la manera més vivencial possible i a partir de situacions reals per arribar a un producte final, per exemple, crear un restaurant.

Racons de treball dins l'aula. Les aules d'educació primària estan organitzades en diversos racons que dediquem a diversos tipus d'activitats, les quals responen a les necessitats dels alumnes i fomenten l'autonomia, el treball individual, les interaccions comunicatives i socials entre iguals i la iniciativa personal.

Racons de treball fora de l'aula en petit grup heterogeni. Hi desenvolupem diferents activitats d'aprenentatge, com ara el taller de llenguatge, l'espai d'experimentació, l'espai de redacció, el racó de la botiga, l'hort escolar, etc.

6. CONCLUSIONS

Entre les conclusions que podem extreure de tot el que hem exposat anteriorment, cal destacar, en primer lloc, que la iniciativa de promoure experiències inclusives al centre implica un canvi institucional, organitzatiu i metodològic i contribueix a millorar l'atenció a la diversitat.

En segon lloc, el procés de canvi requereix que s'hi impliquin tots els membres de la comunicat educativa i crear espais de diàleg i reflexió compartida que ens ajudin a establir acords de centre.

Per acabar, cal assenyalar que els canvis metodològics envers pedagogies més inclusives són possibles, sempre que al darrere hi hagi un lideratge pedagògic i un treball col·legiat de tot l'equip docent encaminats cap al mateix horitzó. Així mateix, és essencial tenir coratge i ànims per superar els entrebancs que poden sorgir al llarg del camí envers una escola de tots/es i per a tots/es.